

USING GROUP DISCUSSION METHOD IN TEACHING HO CHI MINH THOUGHT WITH CAPACITY DEVELOPMENT ORIENTATION AT UNIVERSITY OF EDUCATION – THAI NGUYEN UNIVERSITY

Vu Thi Thuy*, Pham Thi Huyen

TNU - University of Education

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 24/5/2022 Revised: 07/6/2022 Published: 07/6/2022	Group discussion method is one of the active teaching methods, meeting the needs of innovating teaching methods in the learner-centered approach and keeping up with the teaching trend of the times. Accordingly, many scientific works have clarified group discussion method in teaching Ho Chi Minh Thought, but there have been no specialized works directly studying the process of using this method in teaching Ho Chi Minh Thought subject with the orientation of capacity development. Through the analysis, synthesis, identification and evaluation, the theoretical and practical basis of using the group discussion method in teaching Ho Chi Minh Thought was generalized and the process of using this method was clarified to see that the research problem is of special importance when universities are setting requirements for innovating teaching methods oriented towards capacity development.
KEYWORDS Method Group discussion Capacity orientation Procedure Ho Chi Minh Thought	

SỬ DỤNG PHƯƠNG PHÁP THẢO LUẬN NHÓM TRONG DẠY HỌC MÔN TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM – ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN

Vũ Thị Thủy*, Phạm Thị Huyền

Trường Đại học Sư phạm – ĐH Thái Nguyên

THÔNG TIN BÀI BÁO	TÓM TẮT
Ngày nhận bài: 24/5/2022 Ngày hoàn thiện: 07/6/2022 Ngày đăng: 07/6/2022	Phương pháp thảo luận nhóm là một trong những phương pháp dạy học tích cực, đáp ứng nhu cầu đổi mới phương pháp dạy học theo hướng lấy người học làm trung tâm và bắt kịp với xu thế dạy học của thời đại. Theo đó, luận bàn về vấn đề phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh đã được nhiều công trình khoa học làm sáng tỏ, song nghiên cứu một cách trực tiếp về quy trình sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực vẫn chưa có công trình chuyên sâu nào. Qua việc phân tích, tổng hợp, nhận diện và đánh giá vấn đề nghiên cứu, chúng tôi đi vào khái quát cơ sở lý luận và thực tiễn của vấn đề nghiên cứu; từ đó làm rõ quy trình trong sử dụng phương pháp thảo luận nhóm vào dạy học môn tư tưởng Hồ Chí Minh để thấy rằng, vấn đề nghiên cứu có ý nghĩa đặc biệt quan trọng khi mà các trường đại học đang đặt ra yêu cầu cấp bách trong tư duy đổi mới phương pháp dạy học theo định hướng phát triển năng lực.
TỪ KHÓA Phương pháp Thảo luận nhóm Định hướng năng lực Quy trình Tư tưởng Hồ Chí Minh	

DOI: <https://doi.org/10.34238/tnu-jst.6040>

* Corresponding author. Email: vuthuy.dhsptn@gmail.com

1. Đặt vấn đề

Phương pháp thảo luận nhóm đã xuất hiện trên thế giới từ rất sớm đặc biệt ở những nước có nền giáo dục phát triển. Với những cách tiếp cận khác nhau nhưng các nhà nghiên cứu đều nhận thấy tầm quan trọng và ý nghĩa của phương pháp này trong việc khơi dậy sự hứng thú, tính chủ động, tích cực của người học.

Các tác giả Lương Gia Ban, Ngô Xuân Dậu, Hoàng Xuân Phú, Lương Minh Hạnh cho rằng, “thảo luận nhóm góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả trong giảng dạy, khơi dậy niềm đam mê, sự hứng thú đối với người học trong học tập...” [1]. Tác giả Trần Thị Mai trong công trình nghiên cứu của mình đã khẳng định: “thảo luận nhóm là một trong số những phương pháp dạy học có rất nhiều ưu điểm. Việc sử dụng phương pháp này sẽ tăng cường tính tích cực, chủ động của sinh viên, giúp sinh viên tập trung vào bài học, phát triển các kỹ năng tư duy và óc phê phán, các kỹ năng giao tiếp và xã hội quan trọng khác” [2]. Theo GS.TS Hoàng Chí Bảo, Tư tưởng Hồ Chí Minh là sự nảy nở và phát triển từ thực tiễn, sống động và chân thực trong đời sống thực tiễn. Tác giả nhấn mạnh: “trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh cần có sự kết hợp liên ngành và tích hợp đa ngành” [3]. Người giáo viên cần phát triển năng lực sáng tạo của người học, giúp họ làm chủ tri thức. Trong các bài viết của mình, tác giả Mai Thu Trang đã luận bàn về biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam để góp phần nâng cao hiệu quả của môn học. Đồng thời, tác giả đã chỉ rõ một số nhân tố ảnh hưởng đến việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam theo định hướng phát triển năng lực hiện nay [4], [5]. Tác giả Đỗ Minh Tứ trong nghiên cứu của mình đã cho rằng, môn học này đề cập đến toàn bộ quan niệm, tư tưởng của lãnh tụ. Chính vì vậy cần thiết phải sử dụng phương pháp thuyết trình gắn với thảo luận nhóm trong dạy học mới có thể đảm bảo chất lượng giảng dạy [6]. Tác giả Đặng Thị Mai cũng có các công trình nghiên cứu liên quan đến ý nghĩa của việc vận dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học Tư tưởng Hồ Chí Minh [7], [8].

Từ tình hình nghiên cứu, chúng tôi nhận thấy các công trình nghiên cứu đã đề cập đến một số vấn đề cơ bản về vai trò của phương pháp thảo luận nhóm cũng như một số biện pháp sử dụng hiệu quả của phương pháp này trong dạy học. Tuy nhiên, các công trình này về cơ bản mới dừng lại ở việc sử dụng thảo luận nhóm đối với chương trình định hướng nội dung, chưa đi vào nghiên cứu một cách chuyên sâu về phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực. Chính vì vậy, việc luận giải để làm rõ vấn đề nghiên cứu là một hướng mới cần được làm sáng tỏ.

2. Phương pháp nghiên cứu

Để triển khai và giải quyết nhiệm vụ nghiên cứu được đặt ra, tác giả đã sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính để nghiên cứu các công trình khoa học liên quan, từ đó làm sáng tỏ nội dung lý thuyết về sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực. Phương pháp phân tích – tổng hợp và thống kê – so sánh cũng được áp dụng để đánh giá thực trạng dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh thông qua phương pháp thảo luận nhóm theo định hướng phát triển năng lực ở trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên.

Ngoài ra, để phân tích, đánh giá thực trạng sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực ở trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên, tác giả tiến hành khảo sát 200 sinh viên, 10 giảng viên đang học tập và giảng dạy các môn khoa học Lý luận chính trị và Tư tưởng Hồ Chí Minh trong trường. Dựa trên kết quả nghiên cứu, tác giả đưa ra quy trình sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực ở trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên nhằm nâng cao hiệu quả môn học.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Một số vấn đề lý luận chung về phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh

3.1.1. Một số khái niệm công cụ

Khái niệm “thảo luận nhóm”

Bàn về khái niệm thảo luận nhóm, tác giả Nguyễn Thị Toan khẳng định: “thảo luận nhóm là một sự trao đổi ý tưởng, quan điểm, nhận thức giữa các học viên để làm rõ và làm giàu sự hiểu biết các nội dung phù hợp với hoạt động đào tạo” [9]. Cùng nghiên cứu về khái niệm thảo luận nhóm, tác giả Phan Trọng Ngọ nhận định: “thảo luận nhóm là phương pháp trong đó nhóm lớn (lớp học) được chia thành những nhóm nhỏ để tất cả các thành viên trong lớp đều được làm việc và thảo luận về một chủ đề cụ thể và đưa ra ý kiến chung của nhóm mình về vấn đề đó” [10].

Từ những nghiên cứu nêu trên, “phương pháp thảo luận nhóm” có thể hiểu một cách khái quát là một hình thức dạy học, trong đó để đạt được mục tiêu dạy học, người học phải làm việc cùng nhau theo các nhóm nhỏ, mỗi thành viên trong nhóm đều tham gia vào giải quyết nhiệm vụ học tập trong một khoảng thời gian nhất định dưới sự tổ chức, điều khiển, hướng dẫn của giáo viên.

Khái niệm năng lực

Theo Từ điển Tiếng Việt, năng lực là “khả năng, điều kiện chủ quan hoặc tự nhiên sẵn có để thực hiện một hoạt động nào đó” [11]. Tác giả Vũ Quốc Chung và Nguyễn Văn Cường cho rằng: “Năng lực là khả năng thực hiện có hiệu quả và có trách nhiệm các hành động, giải quyết các nhiệm vụ và các vấn đề thuộc các lĩnh vực nghề nghiệp, xã hội hay cá nhân trên cơ sở tri thức, kỹ năng và thái độ sẵn sàng hành động” [12].

Như vậy, năng lực là thuộc tính cá nhân có nguồn gốc sinh học, tâm lý, xã hội để cá nhân thực hiện một hoạt động nhất định đạt kết quả mong muốn trong điều kiện cụ thể. Năng lực là cái tồn tại thực sự, có thật ở cá nhân chứ không phải khả năng và cũng không phải là tiềm năng của con người.

Dạy học theo định hướng phát triển năng lực là dạy học tập trung, lồng ghép đầy đủ và đồng thời cả ba lĩnh vực kiến thức, kỹ năng, thái độ nhằm hình thành năng lực cho người học, khắc phục những nhược điểm của dạy học theo định hướng nội dung còn mang nặng tính lý thuyết. Dạy học theo định hướng phát triển năng lực giúp người học không những chỉ biết, học thuộc, ghi nhớ mà còn phải biết làm thông qua các hoạt động cụ thể, sử dụng những gì đã học để giải quyết các tình huống trong thực tiễn cuộc sống đặt ra và trả lời được câu hỏi: *Biết làm gì từ những điều đã biết?* Mục tiêu dạy học không chỉ giới hạn trong việc truyền thụ hệ thống tri thức chuyên môn mà nhằm phát triển toàn diện nhân cách của người học, thông qua việc phát triển năng lực. Giáo viên là người dẫn đường, hỗ trợ cho người học khám phá, tích cực chiếm lĩnh tri thức” [13].

Dạy học theo định hướng phát triển năng lực không chỉ dừng lại ở việc đánh giá được kết quả đầu ra mà còn đánh giá được toàn bộ tiến trình thực hiện của người học từ việc lĩnh hội tri thức đến gắn tri thức đó vào thực tiễn đời sống trong những hoàn cảnh cụ thể nhất định. Theo hướng đó, năng lực của người học vừa là mục tiêu, kết quả của giáo dục, vừa là nền tảng, là chỗ dựa của giáo dục.

3.1.2. Ưu, nhược điểm của phương pháp thảo luận nhóm

* *Ưu điểm của phương pháp thảo luận nhóm:* Sử dụng phương pháp thảo luận nhóm sẽ hình thành phương pháp tự học, trình bày vấn đề cho người học; phát huy được tính tích cực, tinh thần trách nhiệm của sinh viên. Phương pháp này còn tăng cường sự cộng tác và sự tự tin của sinh viên trong quá trình học tập; tăng cường tính hiệu quả của quá trình học tập và tạo cơ hội cho giảng viên tiếp nhận thông tin phản hồi từ sinh viên. Ngoài ra, sử dụng phương pháp thảo luận nhóm sẽ tạo cơ hội để sinh viên đánh giá bản thân và đánh giá người khác.

* *Hạn chế của phương pháp thảo luận nhóm:* Để việc thảo luận nhóm tiến hành một cách hiệu quả, giảng viên và sinh viên sẽ mất nhiều thời gian, đầu tư nhiều công sức từ khâu chuẩn bị đến thực hiện. Việc chia nhóm và quản lý nhóm không hợp lý sẽ dẫn đến tình trạng nhiệm vụ của

nhóm chỉ tập trung vào một số sinh viên chủ động, tích cực, nhiệt tình. Số còn lại sẽ trông chờ vào kết quả làm việc chung toàn nhóm, dễ tạo tính ỷ lại, lười hoạt động, không tích cực tham gia vào nhiệm vụ chung của nhóm.

3.1.3. Yêu cầu của thảo luận nhóm

Thứ nhất, đảm bảo sinh viên có trách nhiệm cá nhân cao.

Thảo luận nhóm phải được tổ chức sao cho mỗi sinh viên đều phải có đóng góp nhất định vào hoạt động chung của nhóm. Sinh viên trong nhóm hợp tác phụ thuộc lẫn nhau, nhưng mỗi người đều có trách nhiệm riêng để thực hiện nhiệm vụ chung, họ hiểu rằng không thể dựa vào người khác và sau khi tham gia buổi học người học có thể tự mình thực hiện thành công một hoạt động tương tự. Điều này cũng đặt ra yêu cầu giảng viên phải nhận xét, đánh giá được tính hiệu quả, tinh thần hợp tác của từng thành viên trong mỗi nhóm để họ nhìn thấy rõ trách nhiệm của mình, tránh trường hợp ỷ lại, thoái thác cho người khác.

Thứ hai, đảm bảo sự tương tác, hỗ trợ giữa các thành viên trong nhóm.

Thành công hay thất bại của nhóm liên quan trực tiếp đến sự liên kết của các thành viên. Trong quá trình thảo luận, mỗi sinh viên là một mắt xích trong dây chuyền hoạt động của nhóm hợp tác học tập. Họ không thể làm việc độc lập như mô hình học tập độc lập mang tính tranh đua mà phải hợp tác với nhau, giúp đỡ lẫn nhau, cùng nhau bàn bạc, trao đổi thông tin, trao đổi những quan điểm cá nhân dưới sự giám sát, hướng dẫn, cổ vũ, tham gia của giảng viên.

Thứ ba, đảm bảo có phản hồi và điều chỉnh trong dạy học.

Kiểm tra, đánh giá phải được thực hiện thường xuyên nhằm thu thập những thông tin cho cả người học và người dạy. Việc kiểm tra, đánh giá không chỉ dựa trên nội dung tri thức mà cả thái độ, kỹ năng hợp tác. Nhóm hợp tác phải được đánh giá trong những hoạt động mà họ đã thực hiện thì hoạt động nào có hiệu quả, hoạt động nào chưa đạt, chưa phù hợp, hoạt động nào cần duy trì, hoạt động nào cần thay đổi. Quá trình này giúp duy trì và củng cố, hoàn thiện các quan hệ giữa các thành viên trong nhóm nhằm đạt hiệu quả cao nhất đồng thời điều chỉnh các hoạt động không hiệu quả trong hoạt động thảo luận nhóm.

3.1.4. Đặc điểm môn Tư tưởng Hồ Chí Minh

Nội dung chương trình môn Tư tưởng Hồ Chí Minh dạy ở các trường cao đẳng, đại học được kết cấu gồm phần mở đầu và 6 chương, cụ thể:

Chương 1: Khái niệm, đối tượng, phương pháp nghiên cứu và ý nghĩa học tập môn tư tưởng Hồ Chí Minh

Chương 2: Cơ sở, quá trình hình thành và phát triển tư tưởng Hồ Chí Minh

Chương 3: Tư tưởng Hồ Chí Minh về độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội

Chương 4: Tư tưởng Hồ Chí Minh về Đảng Cộng sản Việt Nam và Nhà nước của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân

Chương 5: Tư tưởng Hồ Chí Minh về đại đoàn kết toàn dân tộc và đoàn kết quốc tế

Chương 6: Tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa, đạo đức và con người

Nghiên cứu toàn bộ nội dung chương trình môn Tư tưởng Hồ Chí Minh cho thấy, môn học có những đặc điểm cơ bản sau:

- Tư tưởng Hồ Chí Minh là sự thống nhất giữa cuộc đời, sự nghiệp, đạo đức, lối sống với tư tưởng của lãnh tụ Hồ Chí Minh.

- Sự thống nhất giữa lý luận với thực tiễn.

- Tư tưởng Hồ Chí Minh thể hiện tính toàn diện và hệ thống trong luận giải các vấn đề của cách mạng Việt Nam.

Từ những đặc điểm trên, cho thấy cũng giống như các môn học khác, dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực hướng đến việc phát triển các năng lực chung như: năng lực tự học, năng lực giải quyết vấn đề, năng lực giao tiếp, năng lực hợp tác, năng lực tư duy sáng tạo... Đồng thời, xuất phát từ đặc điểm của nội dung môn Tư tưởng Hồ Chí Minh,

việc tiến hành phương pháp thảo luận nhóm trong quá trình dạy học bộ môn theo định hướng phát triển năng lực còn góp phần mang lại những năng lực đặc thù cho người học. Đó là: năng lực tư duy phản biện, năng lực tự điều chỉnh hành vi...

3.2. Thực trạng sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên

3.2.1. Kết quả đạt được của việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên

Sau khi phân tích kết quả khảo sát, chúng tôi nhận thấy, hầu hết giảng viên và sinh viên ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đều cho rằng, để phát triển năng lực cho sinh viên trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh cần sử dụng nhiều phương pháp dạy học khác nhau, trong đó có phương pháp thảo luận nhóm. Kết quả khảo sát phản ánh có đến 156 sinh viên được hỏi (chiếm 73%) thấy hứng thú đối với môn học khi giảng viên sử dụng phương pháp này. Theo các bạn sinh viên, phương pháp thảo luận nhóm thông qua các chủ đề gắn với thực tiễn cuộc sống giúp sinh viên nhận diện được các vấn đề liên quan đến nội dung bài học, vận dụng được những kiến thức đã học để tu dưỡng, rèn luyện bản thân. Qua học tập môn học, sinh viên có thể chọn lọc những thông tin khoa học, chính thống nghiên cứu về Chủ tịch Hồ Chí Minh, thấy được sự xuyên tạc của các thế lực thù địch nhằm chống phá sự nghiệp cách mạng của đất nước thông qua việc bôi nhọ lãnh tụ.

Nhận thức đúng đắn về tầm quan trọng của phương pháp dạy học này có ý nghĩa lớn đối với việc nghiên cứu và tổ chức thực hiện các giờ học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nhằm phát triển năng lực cho người học ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên.

Qua khảo sát, chúng tôi nhận thấy, giảng viên và sinh viên nhà trường đều đồng quan điểm cho rằng, việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh đã góp phần phát triển năng lực hợp tác và năng lực giao tiếp cho sinh viên. Số liệu bảng 1 phản ánh kết quả khảo sát về vai trò của phương pháp thảo luận nhóm trong việc phát triển năng lực cho sinh viên:

Bảng 1. Đánh giá về vai trò của phương pháp thảo luận nhóm trong việc phát triển năng lực cho sinh viên

Năng lực	Giảng viên (%)	Sinh viên (%)
Năng lực hợp tác	70	77
Năng lực giao tiếp	80	83

(Nguồn: Tác giả tự tổng hợp)

Bảng 1 cho thấy có tới 7/10 giảng viên được hỏi cho rằng sử dụng phương pháp thảo luận nhóm góp phần phát triển năng lực hợp tác cho sinh viên; 8/10 giảng viên đánh giá phương pháp này góp phần phát triển năng lực giao tiếp cho sinh viên; trong khi tỷ lệ này ở sinh viên lần lượt là 77% và 83%. Để có thể thực hiện hiệu quả việc tổ chức thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên, giảng viên và sinh viên đều phải tham gia vào quy trình tổ chức thảo luận nhóm. Đối với việc chuẩn bị cho thảo luận nhóm, có 100% giảng viên được hỏi thường xuyên nghiên cứu, phân tích chương trình và nội dung môn học để xây dựng chủ đề thảo luận. Việc giao nhiệm vụ cho nghiên cứu trước khi tiến hành thảo luận nhóm cũng được 70% giảng viên thực hiện thường xuyên. Bên cạnh đó, giảng viên còn dự kiến chia nhóm, dự kiến lựa chọn các phương pháp, kỹ thuật và phương tiện dạy học kết hợp với thảo luận nhóm, dự kiến thiết kế môi trường hợp tác, dự kiến nội dung và cách kết luận những vấn đề thảo luận. Điều đó cho thấy giảng viên đã có sự đầu tư nhất định khi sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh.

Về lựa chọn chủ đề thảo luận, 100% giảng viên được hỏi thường xuyên xác định và xây dựng những chủ đề thảo luận, 80% giảng viên thường xuyên có những chủ đề mang tính vừa sức. Đây cũng là một trong số những yếu tố góp phần tạo nên sự thành công của thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh.

Trong tổ chức thảo luận nhóm theo định hướng phát triển năng lực, giáo viên đã kết hợp linh hoạt phương pháp này với một số phương pháp khác như trực quan (có 30% giảng viên thường xuyên sử dụng), nêu và giải quyết vấn đề (40% giảng viên sử dụng). Mặc dù nghiên cứu trường hợp, dự án chưa được thường xuyên sử dụng nhưng bước đầu đã có giảng viên nghiên cứu và kết hợp (10%). Các kỹ thuật dạy học cũng được giảng viên sử dụng như động não, bản đồ tư duy, mảnh ghép, khăn trải bàn để mang lại hiệu quả sử dụng cho các phương pháp dạy học được thực hiện đối với môn Tư tưởng Hồ Chí Minh.

Về đổi mới kiểm tra, đánh giá trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh thông qua thảo luận nhóm, các giảng viên thường xuyên đánh giá thông qua quan sát, 70% giảng viên thường xuyên đánh giá bằng nghiên cứu sản phẩm học tập của sinh viên (kết hợp sản phẩm báo cáo trong thảo luận nhóm và bài kiểm tra). Đối với việc đổi mới nội dung kiểm tra, đánh giá có 30% giảng viên thường xuyên yêu cầu sinh viên trình bày lý thuyết gắn với liên hệ thực tiễn và sử dụng các tình huống liên quan đến nghề nghiệp và cuộc sống và yêu cầu sinh viên giải quyết.

3.2.2. Một số hạn chế còn tồn tại của việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên

Cùng với những ưu điểm, thành công nổi bật, quá trình thực hiện phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên còn bộc lộ những hạn chế sau:

Khi nói về sự cần thiết sử dụng phương pháp thảo luận nhóm, vẫn có 22 sinh viên được hỏi (chiếm 11%) cho rằng có cũng được và không cũng được, có 10 sinh viên được khảo sát (chiếm 5%) cho rằng không cần sử dụng phương pháp này. Điều đó cho thấy sinh viên vẫn chưa xác định đúng vai trò của thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh.

Việc phát triển năng lực cho sinh viên thông qua thảo luận nhóm trong dạy học Tư tưởng Hồ Chí Minh cũng chưa được nhận thức một cách đúng đắn. Vẫn còn giảng viên và sinh viên cho rằng phương pháp thảo luận nhóm chưa hướng tới việc phát triển năng lực giao tiếp. Số liệu cụ thể được tổng hợp trong bảng 2:

Bảng 2. Mức độ đánh giá về phát triển năng lực cho người học thông qua thảo luận nhóm

Năng lực	Giảng viên (%)	Sinh viên (%)
Năng lực hợp tác	20	15
Năng lực giải quyết vấn đề	30	22,5
Năng lực tự học	20	26
Năng lực tư duy sáng tạo	20	17
Năng lực tư duy phân biện	30	32
Năng lực tự điều chỉnh hành vi	40	43

(Nguồn: Tác giả tự tổng hợp)

Số liệu ở bảng 2 cho thấy, có tới 40% giảng viên được hỏi cho rằng phương pháp thảo luận nhóm chưa thực sự hiệu quả trong việc phát triển năng lực tự điều chỉnh hành vi; trong khi đó, tỷ lệ này ở sinh viên là 43%. Chính bởi vậy, việc sử dụng phương pháp này trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh chưa được cả giảng viên và sinh viên của nhà trường quan tâm và thực hiện đúng quy trình để có thể mang lại hiệu quả.

Đối với việc kết hợp phương pháp thảo luận nhóm với các phương pháp dạy học khác trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh, đa số giảng viên không kết hợp với phương pháp phát huy hiệu quả của thảo luận nhóm như phương pháp nghiên cứu trường hợp (có 90%), phương pháp dự án có 60% giảng viên được hỏi không thường xuyên sử dụng phương pháp trực quan. Chủ yếu giảng viên vẫn kết hợp thảo luận nhóm với phương pháp thuyết trình trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh. Đa số giảng viên không tổ chức tham quan kết hợp với thảo luận nhóm.

Đối với việc kết hợp phương pháp thảo luận nhóm với kỹ thuật dạy học, mặc dù các kỹ thuật có vai trò trong việc phát huy hiệu quả phương pháp thảo luận nhóm nhưng giảng viên sử dụng

không thường xuyên hoặc không sử dụng như: kỹ thuật khăn trải bàn chiếm 20%; động não 40%, các mảnh ghép 20%, bản đồ tư duy 20%.

Về biện pháp kiểm tra, đánh giá: việc yêu cầu sinh viên tự đánh giá và đánh giá lẫn nhau có đến 60% giảng viên không thường xuyên sử dụng; có 40% giảng viên không sử dụng các tình huống liên quan đến nghề nghiệp và cuộc sống để yêu cầu sinh viên thảo luận, bàn bạc để giải quyết.

Thực tế dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên cho thấy việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm đã có những thành công nhất định do những nguyên nhân sau:

Một là do sự nỗ lực, cố gắng của đội ngũ giảng viên trong đổi mới phương pháp dạy học nhằm phát huy tính tích cực của người học, đảm bảo chất lượng đầu ra của việc dạy học.

Hai là có sự chỉ đạo, định hướng của Bộ Giáo dục và Đào tạo đối với việc giảng dạy các môn khoa học Mác - Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh thông qua việc biên soạn chương trình, giáo trình, hướng dẫn thực hiện là điều kiện quan trọng để giảng viên khai thác và lựa chọn các phương pháp dạy học tích cực trong đó có thảo luận nhóm. Đặc biệt, với việc ban hành Quyết định số 52/2008/QĐ-Bộ Giáo dục và đào tạo về chương trình các môn Lý luận chính trị trình độ đại học và cao đẳng, đào tạo theo học chế tín chỉ với 70% lý thuyết, 30% thảo luận thì thảo luận nhóm được coi là hình thức dạy học chính khóa.

Ba là, các cơ sở đào tạo mà cụ thể là các trường đại học, cao đẳng một mặt thực hiện chủ trương, chính sách giáo dục đào tạo của Nhà nước, của ngành, mặt khác đã không ngừng tiếp cận với thị trường lao động để nghiên cứu những yêu cầu và đòi hỏi mà thực tế đặt ra nhằm nâng cao chất lượng đào tạo.

Bên cạnh những thành công đó, việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên còn tồn tại một số hạn chế như: giảng viên chưa xây dựng được khung năng lực của môn học và các thành tố tương ứng dựa trên cơ sở nội dung học tập của môn học và bản chất của phương pháp thảo luận nhóm; chưa xây dựng các chủ đề thảo luận nhóm kiến thức môn học với chuyên ngành đào tạo của sinh viên, chưa kết hợp phương pháp thảo luận nhóm với các phương pháp dạy học khác như: nghiên cứu trường hợp, dự án... Điều đó do cả nguyên nhân khách quan và chủ quan mang lại.

3.3. Quy trình sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên

Quy trình được hiểu là trình tự các hoạt động nhằm đạt được một kết quả nào đó. Như vậy, quy trình thảo luận nhóm là trình tự phải tuân theo trong quá trình thực hiện.

Bước 1. Chuẩn bị nội dung thảo luận.

Đây được coi là nội dung rất quan trọng có ảnh hưởng lớn đến chất lượng thảo luận của sinh viên. Sự chuẩn bị càng chu đáo, hiệu quả và sự hứng thú, tích cực của sinh viên càng cao. Thực hiện nhiệm vụ này giảng viên cần chú ý một số vấn đề sau:

Thứ nhất, giảng viên cần chọn chủ đề thảo luận. Cơ sở của việc lựa chọn chủ đề thảo luận chính là mục tiêu học tập của bài học và trình độ của người học. Một loạt các vấn đề được đặt ra khi giảng viên lựa chọn chủ đề thảo luận như tính vừa sức, tính thời sự, mức độ hứng thú, nhiệt tình tham gia của người học. Đặc biệt, để phát triển năng lực cho sinh viên, các chủ đề thảo luận phải mang tính thực tiễn cao, đòi hỏi người học vận dụng kiến thức môn học vào việc nhận diện, lý giải và xử lý được các tình huống, các hiện tượng của đời sống xã hội và nghề nghiệp, thể hiện được chính kiến, quan điểm của bản thân trước những vấn đề đó.

Ví dụ: Có thể nêu giảng viên cho sinh viên nghiên cứu trường hợp Đại tá - Cục trưởng Cục quân nhu Trần Dụ Châu và bản án tử hình mà Bác Hồ ký với các câu hỏi cụ thể:

Câu hỏi thảo luận:

1. Theo anh (chị) việc làm trên của Bác thể hiện điều gì? Hãy lấy một số ví dụ về việc vi phạm pháp luật đối với nghề nghiệp của anh (chị).

2. Ý nghĩa của việc nghiên cứu vấn đề này đối với anh (chị)?

Bên cạnh việc xây dựng các tình huống phục vụ cho việc tổ chức thảo luận nhóm, giảng viên cần xây dựng, lựa chọn những chủ đề thảo luận để phục vụ cho những cuộc thảo luận lớn hơn, mang tính khái quát hơn, phục vụ trực tiếp cho việc lĩnh hội những kiến thức trong bài học về tư tưởng Hồ Chí Minh.

Khi xây dựng các chủ đề thảo luận, giảng viên bộ môn cần căn cứ vào những đặc điểm của nội dung dạy học môn tư tưởng Hồ Chí Minh.

Một là, căn cứ vào đặc điểm về sự thống nhất giữa lý luận với thực tiễn.

Chủ đề 1. Bằng những dữ liệu lịch sử, hãy phân tích quá trình hình thành, phát triển tư tưởng Hồ Chí Minh.

Chủ đề 2. Tìm hiểu hoạt động của lãnh tụ Hồ Chí Minh từ năm 1911 đến 1920.

Chủ đề 3. Ý nghĩa của tư tưởng Hồ Chí Minh về vấn đề cách mạng giải phóng dân tộc đối với công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay.

Chủ đề 4. Động lực quan trọng nhất trong xây dựng chủ nghĩa xã hội theo tư tưởng Hồ Chí Minh và ý nghĩa của vấn đề này đối với sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở nước ta hiện nay.

Chủ đề 5. Ý nghĩa của tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng Đảng Cộng sản Việt Nam trong sạch, vững mạnh đối với nước ta hiện nay.

Chủ đề 6. Tầm quan trọng của đại đoàn kết trong tư tưởng Hồ Chí Minh. Ý nghĩa của vấn đề này đối với việc xây dựng tập thể, đơn vị nơi công tác; đối với việc bảo vệ Tổ quốc hiện nay.

Chủ đề 7. Thực trạng việc kết hợp “đức trị” và “pháp trị” trong quản lý của Nhà nước Việt Nam hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

Chủ đề 8. Thực trạng thực hiện các chuẩn mực đạo đức theo tư tưởng Hồ Chí Minh đối với nghề nghiệp của bản thân.

Chủ đề 9. Ý nghĩa của tư tưởng Hồ Chí Minh về chiến lược “trồng người” đối với sự nghiệp giáo dục và đào tạo của Việt Nam hiện nay.

Hai là, căn cứ vào đặc điểm về sự thống nhất giữa cuộc đời, sự nghiệp, đạo đức, lối sống với tư tưởng của lãnh tụ Hồ Chí Minh.

Khai thác đặc điểm này, giảng viên có thể xây dựng chủ đề thảo luận theo hướng gắn nội dung thảo luận với việc học tập tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh.

Chủ đề 1. Tại sao nói Hồ Chí Minh là tấm gương mẫu mực về ý chí và nghị lực phi thường?

Chủ đề 2. Vì sao Hồ Chí Minh vừa chỉ ra động lực, vừa cảnh báo những trở lực trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội?

Chủ đề 3. Để xây dựng nhà nước trong sạch, vững mạnh, hiệu quả, Hồ Chí Minh đã đưa ra những yêu cầu gì đối với công tác cán bộ? Bản thân Hồ Chí Minh đã thực hiện những yêu cầu đó như thế nào?

Chủ đề 4. Phân tích tư tưởng “Trung với nước, hiếu với dân” của chủ tịch Hồ Chí Minh. Chứng minh bằng những câu chuyện kể về Bác Hồ.

Ba là, căn cứ vào đặc điểm về tính toàn diện và hệ thống trong luận giải các vấn đề cách mạng Việt Nam của Tư tưởng Hồ Chí Minh.

Ví dụ:

Chủ đề 1. Trong những tiền đề tư tưởng – lý luận hình thành lên tư tưởng Hồ Chí Minh, tiền đề nào mang tính quyết định bản chất tư tưởng Hồ Chí Minh? vì sao?

Chủ đề 2. Nội dung sáng tạo của Hồ Chí Minh về dân tộc và cách mạng giải phóng dân tộc.

Chủ đề 3. Nội dung sáng tạo của Hồ Chí Minh về chủ nghĩa xã hội và con đường quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

Chủ đề 4. Sự sáng tạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong việc vận dụng lý luận chủ nghĩa Mác - Lênin khi thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam.

Chủ đề 5. Sự sáng tạo của Hồ Chí Minh trong xây dựng khối đoàn kết.

Chủ đề 6. Sự sáng tạo của Hồ Chí Minh về xây dựng nhà nước của dân, do dân, vì dân.

Chủ đề 7. Xây dựng những nguyên tắc xây dựng đạo đức cách mạng, Hồ Chí Minh nhận diện,

đánh giá thực hiện như thế nào đối với đội ngũ cán bộ, giảng viên?

Thứ hai, giảng viên cần yêu cầu sinh viên nghiên cứu tài liệu chuẩn bị cho thảo luận. Sự hiểu biết nhất định của người học về vấn đề cần thảo luận nhóm là một trong những sợi dây gắn kết để các thành viên hợp tác chặt chẽ với nhau. Điều đó đòi hỏi phải giao nhiệm vụ nghiên cứu trước nội dung, chương trình và định hướng cho sinh viên sưu tầm các tài liệu liên quan đến chủ đề thảo luận nhóm. Sự hiểu biết của mỗi thành viên đối với vấn đề cần giải quyết càng chắc chắn thì việc giải quyết nhiệm vụ của nhóm sẽ càng trở nên chủ động và tích cực. Tùy vào nội dung bài học, chuyên ngành đào tạo mà giảng viên yêu cầu sinh viên nghiên cứu các vấn đề liên quan đến chủ đề thảo luận nhóm cho phù hợp, phát huy được các năng lực của sinh viên.

Thứ ba, giảng viên cần dự kiến được những vấn đề liên quan đến công việc thảo luận như đáp án và khả năng thảo luận của sinh viên, thời gian thảo luận. Giảng viên cần xác định rõ mục tiêu cần đạt của sinh viên là gì, sinh viên làm được những gì. Việc xác định thời gian sẽ định hình được khối lượng công việc mà sinh viên cần làm, đồng thời chủ động giải quyết các tình huống có thể xảy ra trong quá trình thảo luận.

Thứ tư, giảng viên phải có dự kiến chuẩn bị phương tiện cho việc thảo luận nhóm. Để sinh viên thực hiện nhiệm vụ một cách khoa học, rõ ràng, việc chuẩn bị phương tiện cho thảo luận nhóm là một trong những yêu cầu không thể thiếu được. Phương tiện càng phong phú, phương pháp thảo luận nhóm càng được tiến hành hiệu quả, nội dung bài học càng được khai thác sâu. Phương tiện thảo luận nhóm bao gồm phiếu học tập, các tình huống cụ thể, những mẫu chuyện về cuộc đời của Hồ Chí Minh, video, tranh ảnh...

Thứ năm, giảng viên cần dự kiến việc chia nhóm thảo luận. Việc chia nhóm có thể tiến hành dưới nhiều hình thức khác nhau nhưng cần sử dụng linh hoạt ở từng nội dung, đối tượng thảo luận cụ thể. Mỗi hình thức đều có những thế mạnh riêng để kết nối hoạt động của các thành viên trong nhóm. Tùy theo nội dung chủ đề thảo luận, số lượng sinh viên trong lớp, thời gian tiến hành mà người dạy có thể phân nhóm để hoạt động thảo luận diễn ra một cách hiệu quả. Giảng viên cần chú ý đến việc quản lý hoạt động của mỗi nhóm, giám sát các thành viên trong quá trình hoạt động tránh tình trạng ỷ lại, dựa dẫm vào các thành viên khác. Việc chia nhóm cần đảm bảo để sinh viên vừa phát triển được năng lực cá thể vừa phát triển được năng lực xã hội.

Bước 2. Tổ chức điều hành thảo luận nhóm

Thứ nhất là sắp xếp nhóm. Hình thức nhóm thảo luận trước hết diễn ra ở hoạt động của 2 sinh viên ngồi cạnh nhau và khi mở rộng giảng viên ghép các đôi thành nhóm 3, 5 hay 7. Các thành viên trong nhóm đối mặt nhau để thực hiện nhiệm vụ chung. Mỗi nhóm sẽ bầu nhóm trưởng và thư ký của nhóm mình để ghi chép, tổng hợp ý kiến chung của toàn nhóm.

Thứ hai là khởi động thảo luận. Thông qua việc chuẩn bị, giảng viên mở đầu bằng việc nêu rõ chủ đề, mục tiêu thảo luận để sinh viên hiểu và chủ động trong quá trình thực hiện.

Thứ ba là tiến hành thảo luận. Giảng viên giao nội dung cụ thể cho các nhóm và hướng dẫn sinh viên thực hiện nhiệm vụ. Các nhóm độc lập thực hiện nhiệm vụ. Nhóm trưởng nêu vấn đề, các thành viên trong nhóm phát biểu ý kiến và đi đến sự thống nhất chung của toàn nhóm, thư ký ghi lại kết quả thảo luận. Khi các nhóm thực hiện nhiệm vụ, giảng viên đóng vai trò là người quan sát, tiếp cận các nhóm để nắm bắt việc thực hiện và kết quả của mỗi nhóm, nhắc nhở, động viên, khích lệ đối với các nhóm, đồng thời giúp đỡ những nhóm gặp vướng mắc, khó khăn.

Bước 3. Báo cáo kết quả và tổng kết, đánh giá

Sau khi giải quyết những nhiệm vụ cụ thể mà giảng viên giao, thành viên của mỗi nhóm sẽ lên báo cáo kết quả trước lớp. Mỗi chủ đề với những nội dung thảo luận khác nhau sẽ có cách thức báo cáo khác nhau. Các nhóm còn lại có thể nhận xét, bổ sung ý kiến cho nhóm báo cáo, đồng tình hay phản đối quan điểm của nhóm báo cáo tạo điều kiện cho các nhóm tranh luận để bảo vệ ý kiến của mình. Giảng viên đánh giá phần trình bày của mỗi nhóm, khái quát và chốt lại vấn đề mà nhóm đó trình bày. Trên cơ sở đó, giảng viên nhận xét, đánh giá chung quá trình thực hiện của tất cả các nhóm, ưu nhược điểm của mỗi nhóm, tinh thần và kết quả của buổi thảo luận. Đồng thời, giảng viên gợi mở một số vấn đề tiếp tục nghiên cứu trong các buổi thảo luận tiếp theo.

4. Kết luận

Trên thực tế, việc tiến hành phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực ở trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã đạt được một số thành công nhất định trên cả phương diện nhận thức lẫn quá trình tổ chức. Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện còn bộc lộ những hạn chế làm giảm tính chủ động, tích cực, sáng tạo và hứng thú của người học, ảnh hưởng đến chất lượng dạy học môn học. Theo đó, rất cần đến quy trình sử dụng phương pháp thảo luận nhóm chặt chẽ. Vì vậy, cốt yếu giáo viên phải có kiến thức sâu rộng trên nhiều lĩnh vực nhất là kiến thức về lãnh tụ Hồ Chí Minh, về cuộc đời, thân thế và sự nghiệp cách mạng của Người; từ đó, giảng viên sẽ lựa chọn được những chủ đề thảo luận hấp dẫn và giúp cho sinh viên có cách nhìn đa chiều về thực tiễn cuộc sống, đặc biệt hóa giải quan niệm khô khan, khó hiểu, khó nhớ in sâu vào tiềm thức của người học đối với môn học. Cùng với đó, giảng viên cần có kỹ năng trong chuẩn bị cũng như tổ chức tiến hành thảo luận nhóm. Đây được coi là yếu tố mang tính quyết định đến hiệu quả của việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1] G. B. Luong (Ed), X. D. Ngo, X. P. Hoang, and M. H. Luong, *Contributing to improving the quality of teaching and innovating the content of the program of Marxist-Leninist science subjects of Ho Chi Minh's thought*. National Political Publishing House, Hanoi, p. 220, 2002.
- [2] T. M. P. Tran, *Teaching Political Economy in a positive way*. University of Education Publishers, Hanoi, p. 48, 2007.
- [3] C. B. Hoang, "Some theoretical issues about the object and teaching method of Ho Chi Minh Thought," *Journal of Thought – Culture*, no. 2, p. 51, 2005.
- [4] T. T. Mai, "Measures to improve the effectiveness of using the group discussion method in teaching the subject of the Communist Party of Vietnam's revolutionary line," *Journal of Education and Society*, special issue, pp. 261-266, September 2017.
- [5] T. T. Mai, "Some factors affecting the use of group discussion method in teaching the subject Revolutionary line of the Communist Party of Vietnam in the direction of capacity development," *Journal of Education and Society*, vol. 84, no. 145, pp. 15-18, 2018.
- [6] M. T. Do, "Renovating the teaching method of Ho Chi Minh Thought by group discussion method," *Education Journal*, no. 309, p. 56, 2013.
- [7] T. M. Dang, "The meaning of using group discussion method in teaching Ho Chi Minh ideology subject in the direction of capacity development," *Education Journal*, Special number, no. 3, pp. 143-145, 2017.
- [8] T. M. Dang, "Using the group discussion method combined with teaching techniques in teaching Ho Chi Minh Thought subject to the orientation of capacity development," *Teachers of Vietnam Scientific Magazine*, no. 113, pp. 28-30, 2016.
- [9] T. T. Nguyen, "Applying group discussion method in teaching pedagogical education at high schools," *Journal of Education*, vol. 37-39, no. 312, p. 18, 2013.
- [10] T. N. Phan, *Teaching and teaching methods in schools*. University of Education Publishers, p. 223, 2005.
- [11] P. Hoang, *Vietnamese dictionary*. Danang Publishing House, p. 179, 2009.
- [12] V. C. Nguyen, *Capacity development through new teaching methods and facilities*, Training workshop materials - Ministry of Education and Training, High school education development project, Hanoi, p. 7, 2005.
- [13] L. H. Vu, "Training on approaching competencies in development trends," *Vietnam Journal of Educational Science*, vol. 12-14, no. 95, p. 13, 2013.